ISSN: 3030-3346

XIZMAT KO‘RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI IQTISODIYOT VA MARKETINGNING XUSUSIYATLARI

Murodova Dilfuza Jalolovna

Buxoro davlat universiteti assistenti
E-mail: dilfuzamurodova@gmail.com

KEYWORDS

raqamli iqtisodiyot, innovatsion axborot texnologiyalari, elektron biznes, kommunikatsiya, globallashuv, raqamli pullar, intellektual tizim, yashirin iqtisodiyot, raqamli to‘lov, elektron pullar, tijoriy maydoni

ABSTRACT

Maqolada mamlakatimizda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishining o‘ziga xos xususiyatlari, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga berilayotgan e’tibor hamda marketingning xususiyatlari tahlil qilinadi. O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo‘yicha muammolar va ularning yechimlari atroflicha ko‘rib chiqildi, raqamli pullar, elektron pullar va virtual pullar ommalashayotgan bir paytda naqd pullarning muomalasini ko‘paytirish erkinlashtirish xususiyatlari, respublikamiz iqtisodiyotining turli sohalarida raqamli texnologiyaning global ahamiyatga ega bo‘lgan taklif qilingan va fikrlar bildirilgan.

Bugun jadallik bilan kechayotgan raqamlashuv jarayoni “yangi iqtisodiyot”ni vujudga keltirdi. Innovatsion va raqamli iqtisodiyot sharoitida mamlakatimizda tadbirkorlik va iqtisodiyotni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etada. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlisga Murojaatnomasida raqamli iqtisodiyotning bugungi iqtisodiy ijtimoiy hayotdagi ahamiyatini ta`kidlab o`tdi: “Iqtisodiyotning barcha sohalarini raqamli texnologiyalar asosida yangilashni nazarda tutadigan Raqamli iqtisodiyot milliy konsepsiyasini takomillashtirishimiz kerak.

ytics) qilinmoqda Eksperimentlar o‘tkazilmoqda,

kampaniyalari uyushtirish, minimal xarajat qilib, maksimal foyda olish, tovar va xizmatlarni muvaffaqiyatli sotishning optimal usullarini taqdim etish muhimdir. Bizga ma’lumki, raqamli axborot texnologiyalaridan faol foydalanishni anglatadi. Iqtisodiyotda moddiy buyumlar asosiy resurs hisoblansa, raqamli iqtisodiyotda bu qayta ishlanadigan hamda uzatiladigan axborot, ma’lumotdir.

logiyalarga asoslangan, elektron biznes, elektron tijorat bilan bog‘langan, raqamli tovar va konsepsiyasi atomdan bitga, ya’ni kimyoviy eng kichik zarradan elektron birlikka o‘tishga

Raqamli iqtisodiyot yirik sanoat ob’ektlari ish samaradorligini oshirish, ishlab chiqarishda o‘s

Mrketing qamrovida iste’molchi, xaridor va mijozlarga sifatli xizmat ko‘rsatish, qulaylik yaratish davr talabidir. Bu vaqtingiz tig‘iz paytida ilova orqali taksi chaqirish, uzoqdagi yaqiningizga pul jo‘natishdan ko‘ra kengroq imkoniyatlar bo‘lib,

unyoda raqamli pullar, elektron pullar va virtual pullar ommalashayotgan bir paytda naqd pullarning muomalasini ko‘paytirish pirjalarga joriy qilish boshlanayotgan bir paytda bizda doimiy elektr bilan ta'minlangan

Mur

ISSN: 3030-3346

hududlarimiz yetishmaydi. Bizdagi monetar siyosatning o‘zicha, fiskal siyosatning o‘zicha va tashqi iqtisodiy faoliyatning o‘zicha harakat qilishi sharoitlarda omixta yechim bo‘ladigan qulay sharoitlar va adolatli o‘yin qoidalarini ishlab chiqilishida ancha muammolar yuzaga kelgani. Bu esa o‘z navbatida rasmiy faoliyatdan ko‘ra

Shuningdek, aholi va tadbirkorlik sub’ektlarining davlat organlari bilan kontaktsiz “business.gov.uz” portali ishga tushirilgani raqamli iqtisodiyot rivoji yo‘ldagi muhim

Me’yoriy-huquqiy hujjatlar loyihalarini elektron raqamli imzodan foydalangan holda kelishish uchun, shu jumladan bir vaqtning o‘zida keng jamoatchilik va mutaxassislar muhokamasini o‘tkazish va tezkor jo‘natish uchun vaqtni va maqsadida yagona elektron tizimi “project.gov.uz”

“ERGO Research & Advisory” konsalting xizmati tahlilchilarining izlanishlariga ko‘ra, infrastrukturasi va aloqaning yaxshi emasligidir. AKT sohasiga investitsiya kam kiritilishi natijasida tayanch aloqa stansiyalari zichligi past holatda bo‘lgan. Bu internet, mobil xizmatlarning uzilishlarni keltirib chiqaradi. Quvonarlisi, joriy yilda bu boradagi ko‘rsatkich sezilarli darajada

O‘zbekiston Respublikasi Axborot ma’lumotlarga ko‘ra, telekommunikatsiya infratuzilmasini rivojlantirish yo‘nalishida bir qator ishlar amalga oshirilmoqda. Internet tarmog‘iga ulanishning umumiy o‘tkazuvchanlik

750 Gbit/s tezlikda Internet tarmog‘iga chiqish imkoniyati yaratildi va tarmoqning yuklanish darajasi 76,6 foizni tashkil etmoqda. 2020 yilning 1 yanvaridan operator va provayderlarga Internet xizmatlari uchun tarif o‘tgan yilning shu davriga 56,0 ming so‘mni tashkil etdi. Internet xizmatidan foydalanuvchilar soni 22 mln.dan ortdi, shundan mobil Internet foydalanuvchilari soni 19 mln.ni tashkil etdi. Respublika bo‘yicha 237 ta ob’ektda kengaytirilib, telekommunikatsiya uskunalari modernizatsiya qilinib, magistral telekommunikatsiya tarmoqlari o‘tkazuvchanlik

Zero, raqamli iqtisodiyot aql bovar qilmas katta hajmda raqamli ma’lumotlarni to‘plashda

bu ko’rsatkichlar, O‘zbekiston telekommunikatsiya infratuzilmasi so‘nggi yillarda sezilarli darajada modernizatsiya qilinib, 2020-yildagi past zichlik muammosi hal etildi va tarmoq o‘tkazuvchanligi bir necha barobar foydalanuvchilari soni 31 milliondan oshdi, optik tolali liniyalar 200 ming kilometrdan ortdi va 5G texnologiyalari joriy etilmoqda. Ushbu yangilanishlar mamlakatni mintaqaviy IT-hubga aylantirish va global raqamli trafik o‘sishiga moslashish uchun asos bo‘lib xizmat qilmoqda. So‘nggi yangiliklarni Raqamli texnologiyalar vazirligi sahifalarida kuzatishingiz mumkin

A

h
o
l
i
n
i
n
g

b
a
r
c
h
a

q

M
u
r

boshqa onlayn to‘lovlarga imkon beruvchi to‘lov tizimlari mavjud bo‘lishiga qaramay mobil to‘lovlar, internet, kommunal to‘lovlar uchun onlayn to‘lovlarni amalga oshirish, markening tadqiqotlari o‘tkazish ko‘r satkichi yuqori emas. 2018 yilda 56 foiz hisob egalari raqamli to‘lovni amalga oshirgan. Solishtirish uchun bu ko‘rsatkich terminal orqali to‘lovlar soni oshib bormoqda.

Yutuqlar bilan birga muammolar mavjud, qilinadigan ishlar ko‘p, Prezident SH.Mirziyov ta’kidlaganidek, “Albatta, raqamli iqtisodiyotni shakllantirish kerakli infratuzilma, ko‘p ag‘ va mehnat resurslarini talab etishini juda yaxshi bilamiz. Biroq, qanchalik qiyin bo‘lmasin, bu ishga bugun kirishmasak, qachon kirishamiz?! Ertaga juda kech bo‘ladi. SHu bois, raqamli iqtisodiyotga faol o‘tish – kelgusi 5 yildagi eng imizdan biri bo‘ladi”.

Raqamli iqtisodiyot bu faqat axborot texnologiyalaridan foydalanish emas, balki iqtisodiy faoliyatning barcha bosqichlarini avtomatlashtirish, ma’lumotlarga asoslangan boshqaruvni joriy etish va xizmatlar sifatini oshirishni o‘z ichiga oladi. Ayniqsa xizmat ko‘rsatish sohasida mijozlar bilan bevosita aloqalar muhim bo‘lgani sababli raqamli platformalar, mobil ilovalar va sun’iy intellekt

Raqamli iqtisodiyot xizmat ko‘rsatish kamaytiradi va xizmatlar sifati hamda mavjudligini oshiradi. Masalan, onlayn xizmatlar orqali mijozlar istalgan vaqtda xizmatlardan foydalanish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Shu bilan ko‘rsatuvchi tashkilotlar mijozlar ehtiyojlarini tahlil qilib, individual yondashuvni ta’minlaydi. Bu esa raqobatbardoshlikni oshirishda muhim omil hisoblanadi. Shuningdek, raqamli iqtisodiyot xizmat ko‘rsatish sohasida yangi biznes modellari, shakllanishiga olib kelmoqda. Ushbu jarayonlar xizmatlar bozorini kengaytirib, yangi ish o‘rinlari yaratadi

Xizmat ko‘rsatish sohasini rivojlantirishda raqamli iqtisodiyot xususiyatlari

№	Raqamli iqtisodiyot xususiyati	Mazmuni	Xizmat ko‘rsatish sohasiga ta’siri
1	Raqamlashtirish (Digitalization)	Ma’lumotlar va jarayonlarni raqamli shaklga o‘tkazish	Xizmatlar tezkor va qulay shaklda taqdim etiladi
2	Avtomatlashtirish	Jarayonlarni inson aralashuvisiz bajarish	Xarajatlar kamayadi, xizmat sifati barqarorlashadi
3	Onlayn platformalar	Internet orqali xizmat ko‘rsatish tizimi	Mijozlar bazasi kengayadi, global bozorga chiqish osonlashadi
4	Ma’lumotlar tahlili (Big Data)	Katta hajmdagi ma’lumotlarni tahlil qilish	Mijoz ehtiyojlarini aniqlash va individual xizmat ko‘rsatish imkoniyati
5	Sun’iy intellekt	Aqlli tizimlar orqali qaror qabul qilish	Mijozlarga tezkor va aniq xizmat ko‘rsatish
6	Mobil texnologiyalar	Smartfon va mobil ilovalar orqali xizmatlar	Xizmatlardan foydalanish qulayligi oshadi
7	Bulutli texnologiyalar	Ma’lumotlarni internet orqali saqlash va boshqarish	Xizmatlarning uzluksizligi va xavfsizligi ta’minlanadi
8	Elektron to‘lov tizimlari	Raqamli to‘lov vositalari	Moliyaviy operatsiyalar tez va shaffof amalga oshiriladi
9	Platforma iqtisodiyoti	Raqamli platformalar orqali xizmatlar tashkil etish	Yangi biznes modellar paydo bo‘ladi

M
u
r

10	Kiberxavfsizlik	Ma’lumotlarni himoya qilish tizimi	Mijoz ishonchi va xizmat xavfsizligi oshadi

Yuqoridagi jadvalda xizmat ko‘rsatish sohasini rivojlantirishda raqamli iqtisodiyotning asosiy xususiyatlari va ularning ta’siri keltirilgan. Ushbu ma’lumotlardan ko‘rinib turibdiki, raqamli o‘zgartirib, uning samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Eng avvalo, raqamlashtirish va avtomatlashtirish xizmat ko‘rsatish jarayonlarini tezlashtiradi va inson omiliga bog‘liq xatolarni

Shuningdek, ma’lumotlar tahlili va sun’iy intellekt texnologiyalari mijozlar ehtiyojlarini chuqur o‘rganish imkonini beradi, bu esa Mobil va bulutli texnologiyalar esa xizmatlarning istalgan joy va vaqtda mavjud bo‘lishini ta’minlab, ularning qulayligini oshiradi. Elektron to‘lov tizimlari moliyaviy operatsiyalarni soddalashtiradi va tezlashtiradi, bu esa xizmat ko‘rsatish jarayonining muhim qismi hisoblanadi.

Bundan tashqari, platforma iqtisodiyoti yangi biznes imkoniyatlarini yaratib, xizmatlar bozorini kengaytiradi. Shu bilan birga, kiberxavfsizlik masalasi ham muhim ahamiyat kasb etadi, chunki raqamli tizimlarda ma’lumotlarni himoya qilish xizmat ko‘rsatuvchi tashkilotlar uchun ustuvor vazifa hisoblanadi. Umuman olganda, raqamli iqtisodiyot xizmat ko‘rsatish sohasining raqobatbardoshligini oshiruvchi va uning barqaror rivojlanishini ta’minlovchi muhim omil sifatida namoyon bo‘ladi.

Raqamli iqtisodiyotga o‘tishda avvalo o‘zimizda takomillashtirilgan uzluksiz sifatli xizmat ko‘rsatadigan infrastruktura, marketing kanallari, axborot texnologiyalari va malakali kadrlar, sifatli davlat xizmatlari va to‘g‘ri faoliyat

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning 2020 yil 29 декабрdagi Oliy Majlisga Muroja‘atnomasi.

остановление Кабинета Министров «О дополнительных мерах по дальнейшему развитию и внедрению цифровой экономики в Республике Узбекистан от 31 августа 2018 года.

улямов С.С. va boshqalar.Raqamli iqtisodiyotda blokcheyn texnologiyalari. T.: “Iqtisod Molia” nashriyoti, 2019. 396 bet.

юпов Р.Х., Балтабаева Г.Р. Ракамли валюталар бозори: инновациялар ва ривожланиш истикболлари. –Т: “Фан ва технология” nashriyoti, 2018, 172 бет.

апидусЛ.В. Цифровая экономика: управление электронным бизнесом и электронной коммерцией. –М.: ИНФРА-М

,

ақамли иқтисодиёт: Янги Ўзбекистонни янги технологиялар, платформалар ва бизнес моделлар орқали ривожлантиришнинг янги босқичи” мавзусидаги халқаро илмий амалий конференция материаллари- Тошкент: Тадқиқот, 2020.

orld Bank. Digital Dividends. – Washington

c

M
u
r